Turkish Studies *Information Technologies and* *Applied Sciences*

Volume 14 Issue 2, 2019, p. 331-350

DOI: 10.29228/TurkishStudies.22122

ISSN: 2667-5633

Skopje/MACEDONIA-Ankara/TURKEY

INTERNATIONAL
BALKAN
UNIVERSITY

EXCELLENCE FOR THE FUTURE
IBU.EDU.MK

Research Article / Araştırma Makalesi

Article Info / Makale Bilgisi

✍ *Received/Geliş:* 10.10.2018

✓ *Accepted/Kabul:* 10.06.2019

✍ *Report Dates/Rapor Tarihleri:* Referee 1 (08.11.2018)- Referee 2 (09.11.2018)

This article was checked by iThenticate.

VELİLERİN MEDYA OKURYAZARLIĞINA İLİŞKİN EĞİTİM GEREKSİNİMLERİNİN BELİRLENMESİ*

Deniz YILDIZ - Aytunga OĞUZ***

ÖZET

Farklı medya araçlarından çok sayıda mesaj iletiminin meydana geldiği günümüzde, mesajların doğru olarak yorumlanabilmesi, bilinçli bir medya okuryazarı olma yönünden büyük önem taşır. Bununla birlikte bu alanda yapılmış olan çalışmalar, bilinçli bir medya okuryazarı olmanın gerekliliği üzerinde durmaktadır. Çocukların medya ile karşılaştıkları dönemde onların yanında olan aileler; çocuklarda medya okuryazarlığı bilincini doğrudan şekillendirme potansiyeline sahiptir. Ebeveynlerin çocuklarına medya okuryazarlığı ile ilgili doğru bir şekilde rehberlik edebilmeleri için kendilerinin de bu farkındalığa ulaşmış olmaları gerekir. Bu bakımdan velilere yönelik medya okuryazarlığı eğitimi verilmesi önem taşımaktadır. Bu araştırmanın amacı; ortaokul öğrencileri velilerinin medya okuryazarlığına yönelik algılarını ve eğitim gereksinimlerini belirlemektir. Araştırma tarama modelinde, nitel bir araştırmadır. Araştırmanın katılımcılarını Afyonkarahisar il merkezinde yer alan bir ortaokulda öğrenim gören 20 öğrenci velisi oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak, açık uçlu sorulardan oluşan bir anket kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bulgulara göre, velilerin büyük bir kısmının medya okuryazarlığı hakkında bilgisi olmadığı, çok sayıda velinin medya okuryazarlığını yalnızca iletişim araçlarının doğru kullanımı ve doğru bilgiye ulaşma şeklinde ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Velilerin neredeyse yarısının yazılı ve görsel medya araçlarının kullanımı konusunda kendisini yetersiz gördüğü, çocuğunun TV izleme ve internet kullanımı davranışlarını kontrol

* Doktora Öğr., Afyon Kocatepe Üniversitesi, E-posta: dnz-dikkaya@hotmail.com

** Prof. Dr., Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, E-posta: aytungaoguz@hotmail.com

etmede ise korumacı bir yaklaşım benimsedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Tüm toplumlar medyanın etkisi altındadır. Ayrıca çocuklar ve ailelerinin bu durumdan en çok etkilenen gruplar olarak dikkate alınmaları gerekmektedir. Araştırma sonuçlarına göre, velilere medya okuryazarlığı konusunda eğitim verilerek onların bu konuda bilgilendirilmesi, gereksinimlerinin giderilmesi ve medyaya karşı eleştirel bir bakış açısı kazandırılması gerekmektedir. Okullarda velilere yönelik bir medya okuryazarlığı eğitim programının tasarlanıp uygulanması onların bu konudaki gereksinimlerini ve sorunlarını giderebilir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim gereksinimi, medya okuryazarlığı, ortaokul, veli.

DETERMINATION OF EDUCATIONAL NEEDS FOR MEDIA LITERACY OF THE PARENTS

ABSTRACT

Nowadays, when a large number of messages are transmitted from different media sources, the correct interpretation of the messages is of great importance in terms of being a conscious media literate. As a matter of fact, studies on this field emphasize the importance of being a conscious media literate. Families in the period when children meet with the media; has the potential to directly shape the awareness of media literacy in children. Parents must first reach this awareness level in order to guide to their children on media literacy. In this respect, it is important to provide media literacy training for the parents. It was aimed to determine the perceptions and educational needs of the parents of middle school students towards media literacy in this research. It was conducted as a descriptive study and designed as a qualitative research. Participants of the study are the parents of 20 students who attend secondary school in Afyonkarahisar province center. As a data collection tool, a questionnaire consisting of open ended questions was used. Content analysis method was used in the analysis of the obtained data. According to findings, a large majority of the parents have no knowledge of media literacy, and many families have expressed media literacy in the form of the correct use of communication tools and access to accurate information. Almost half of the families think that they are inadequate to use of written or visual media and to control their children's TV watching and internet usage behaviors. It is a known fact that all societies are under the influence of the media. In addition, children and their families should be considered as the most affected groups. According to the results of the research, parents should be educated about media literacy because they need to be informed about this issue and gain a critical perspective towards the media. The design and implementation of a media literacy training program for parents in schools may resolve their needs and problems in this regard. In this program, the parents should be informed in using the media and given practical measures to be taken against the harmful situations that may be encountered in using it.

STRUCTURED ABSTRACT

Introduction

When the literature on media literacy education is examined, there are not many studies about the education of parents. Families who are the cause of children's encounter with the media or at least have witnessed this meeting; are the persons who have the potential to shape child and media interaction directly before formal education. In this regard, it is important to provide media literacy training for parents. This can also be useful for personal development of families. Especially when considered in the context of Turkey, there is a need for studies focused on media literacy training of adults (Ardıç, 2016). Based on this requirement, the purpose of this research is; to determine the perceptions and needs of secondary school students' parents about media literacy. In this context, the following research question was sought:

- What are parents' perceptions and needs for media literacy?

Method

The research is designed as a single case study of qualitative research methods. In the case study, it is emphasized how various factors related to a situation are handled from a holistic perspective and how they are affected by the situation related to their effects.

Study Group

Study group consisted of 20 students' parents in 5th and 6th grades of a secondary school located in Afyonkarahisar city center. In determining study group, maximum diversity sampling method was used. The purpose of this sampling method is to find out which similarities exist between different situations (Yıldırım & Şimşek, 2013).

Data Collection Tool

A questionnaire consisting of open-ended questions prepared by the researchers was used as a data collection tool, the questionnaire contains nine open-ended questions to determine the personal information of the participants and their perceptions and needs related to the concept of media literacy. The collected data were analyzed using descriptive analysis technique which is one of the qualitative research methods. The data obtained are interpreted by means of descriptive analysis technique according to predetermined themes. For this purpose, direct quotations are frequently applied to reflect the views of individuals (Altunışık, Coşkun, Yıldırım and Bayraktaroğlu, 2001; Yıldırım and Şimşek, 2013). The forms collected from the participants were coded as V1, V2, V3....V20 and the expressions revealed the views of the participants were quoted in accordance with the original.

Conclusion, Discussion and Recommendations

According to research findings; it was concluded that a large number of parents did not know about media literacy and many parents only expressed media literacy as the correct use of communication tools and access to accurate information. When examining the literature; it is determined that parents are not aware of media literacy and need to inform (Belviranlı et al., 2008; Gündüz-Kalan, 2010; Lim and Theng,

2011; İnan, 2014). From this point of view, it is important for parents to receive media literacy training to ensure critically interpretation of the messages given in the media content.

Considering the findings of the study, the majority of the parents expressed that they used time restriction method to control their children's TV watching behaviors. Also, some of them stated that they preferred methods based on protection such as secure internet package and telephone restriction to control the internet usage of their children. Most of the parents expressed that they did not watch the harmful programs as a precaution for this kind of TV programs. However, only a small number of families stated that they used a method of informing their children about such programs. This may be related to the educational status of families. As the level of education of the families increases, the level of informing their children about harmful programs is expected to increase. Similar to this conclusion, Doğan (2006) founded that when the educational level of parents increased, they focused on the idea that television programs contain harmful messages for their children.

Similarly, facing negative situations in the internet, a large number of parents stated that they used methods such as closing the Internet and using a secure internet package, while a very small portion of them preferred to inform the child and spend quality time with it. This might be due to the fact that parents can not afford enough time for their children and not have enough knowledge about spending qualified time. Çelen, Steel and Seferoğlu (2011) also emphasize the need for studies to develop media literacy skills and the protectionist approach in Turkey is not sufficient to protect children and young people from the negative effects and threats of the Internet.

When parents were asked about their educational needs in media literacy, half of the parents stated that they needed a training on the use of written and visual media. While some of the parents stated that they needed an education on protection from the dangers of the media, others wanted to effectively guide to their children about media use, spending qualified time with their children and learning everything about the media. Media literacy education is not only necessary for children, but also for the development of their parents themselves. However, in Schmitt's (2000) study, it was concluded that parents did not comply with the media literacy training given to them and they acted according to their own choices, experiences and preferences of their children. In this sense, it is important that the studies on media literacy training should not only be about teaching the concept of media literacy, but also raising awareness about the importance of this issue for individuals.

As a result, according to research findings; parents of secondary level students need education on ways to raise awareness of media literacy, using the media properly, and protecting their children from the harmful effects of the media. For this reason, parents should be guided to develop media literacy competencies with their children studying at secondary school. This guidance can be done through visual, audio and written documents as well as by training in different courses or seminars. It is thought that this study can lead to training

programs designed in this direction. In these training programs; the right use of the media and the measures to be taken against harmful situations that may be encountered in the use of media should be applied in practice to the parents. The effects of media literacy education programs designed and implemented for parents can be examined in the future.

Keywords: Educational need, media literacy, secondary school, parent

Giriş

Bireyler yaşamlarında birbirleriyle iletişim kurabilmek ve bilgi alışverişinde bulunabilmek için medyaya giderek daha fazla gereksinim duymaktadırlar. Medya terimi genellikle, belirli teknoloji formları kullanılarak, uzak bir izleyici kitlesi için üretilen görsel, dilsel ya da sessel öğelerin bir araya gelmesiyle oluşan kitle iletişim mesajlarının iletilmesi olarak kullanılmaktadır. Medya araçları gazete ve dergi gibi yazılı araçlar olabildiği gibi internet, bloglar, bilgisayar oyunları, televizyon ve sinema ürünleri gibi görsel-ışitsel araçlar da olabilir. Bunlara ek olarak kayıtlı müzikler, billboardlar ve diğer reklamlar da medya araçları arasında yer almaktadır (Scheibe ve Rogow, 2008).

Medya araçlarından etkili bir biçimde yararlanılabilmesi bireylerin medya okuryazarı olmalarına bağlıdır. Kellner ve Share'e (2005) göre medya okuryazarlığı; video, televizyon, sinema, internet, reklamlar gibi yazılı ve sözlü formatlardaki iletileri anlayarak onları çözümleyebilme, kendi mesajlarını yaratabilme, medyadaki mesajların nasıl meydana getirildiğini anlayarak, medyadan gelen mesajları değerlendirebilme olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca medya okuryazarlığı; dinleme ve konuşma, okuma ve yazma becerileri ile yeni teknolojiler karşısında eleştirel bir bakış açısı ve kendi mesajlarını meydana getirebilme yeteneğidir (Hobbs, 2004). Avrupa Birliği'nin yayınladığı raporda uzmanlar tarafından medya okuryazarlığı; “medya içeriği oluşturma, medyadaki içeriğe ulaşma, o içeriği anlama ve farklı açılardan eleştirel bir şekilde değerlendirme” olarak kabul edilmiştir (EU, 2007). Bu anlamda medya okuryazarlığı bir taraftan bireyin medyanın içerdiği mesajları analiz ederek yorumlamasını, diğer yandan ise medyayı kullanarak mesaj oluşturma ve yayınlamasını gerektirmektedir. Bu tanımlamalardan yola çıkılarak, medya okuryazarlığının temelinde eleştirel bakış açısına sahip olmanın gerekliliğinden söz edilebilir. Eleştirel açıdan bakıldığında, bireyin medyada sunulan içeriği günlük yaşantıdaki gerçeklerle karşılaştırılabilmesi beklenir (Brown, 1998). Bu doğrultuda medya okuryazarı olan bir bireyin şu özellikleri taşıdığı belirtilmektedir (Bağlı, 2004):

1. Medyanın kişi ve toplumlar üzerindeki etkisini farkında olarak medyayı kendi yararı için kullanabilir.
2. Medyanın herhangi bir içeriği başkasının bakış açısıyla aktardığının bilincindedir.
3. Alternatif bilgi kaynaklarından gelen bilginin doğruluğunu analiz eder ve medyaya karşı eleştirel bir bakış açısına sahiptir.
4. Medya mesajlarının çok çeşitli bağlamlarda üretildiğinin bilinciyle hareket eder.
5. Farklı kaynaklardan bilgiye ulaşma ve o bilgiyi kullanmada etik konuların bilincindedir.

Bireylerin medya okuryazarı olabilmeleri için bu özelliklerin eğitim yoluyla kazandırılması önem taşımaktadır. Eğitim alanında bu konudaki ilk yaklaşım bireylerin medyanın zararlı etkilerinden korunması olmuş ve 1960 yılından sonra medya araçlarının etkili bir şekilde kullanımının öğretilmesi vurgulanmaya başlanmıştır (Singer ve Singer, 1998). Daha sonraki yıllarda ise medya okuryazarlığı, ilkökul seviyesindeki çocuklara televizyon programlarının nasıl analiz edileceği ve medyada yer alan reklamların nasıl işlendiğini öğretme işi olarak ele alınmıştır (Thoman ve Jolls, 2004). Önceleri medya

ile eğitim arasındaki ilişki medya pedagojisi ve medya eğitimi şeklinde ifade edilirken, daha sonra yerini eleştiri yapma ve sorgulamayı da kapsayan medya okuryazarlığı ifadesine bırakmıştır. Günümüzde kişilerin aktif medya okuryazarı olabilmeleri için kendi yaşantıları ve içinde bulundukları toplumla ilgili bilgi edinme, araştırma yapma, bilgiyi etkin kullanma ve eleştiri yapma becerilerine sahip olmaları önem arz etmektedir. Bireylerin bu becerileri kazanabilmeleri için okul öncesinden üniversite dönemine kadar süren devamlı ve sistemli bir eğitim sürecinden geçmeleri gerekir (Kansızoğlu, 2016). Kişilerin birer medya üreticisi olmalarını sağlamak, medya okuryazarlığı eğitiminin en önemli amaçlarından biridir.

Medya okuryazarlığı eğitiminde yetkilendirmeci, korumacı ve medya-sanat eğitimi gibi birtakım yaklaşımlardan söz edilebilir. Yetkilendirmeci model olarak bilinen medya okuryazarlığı hareketinde amaç; bireylerin medya üreticisi olmalarını sağlamaktır. Bunun dışında kişilerin medyanın olumsuz etkilerinden korunmasının amaçlandığı model geleneksel 'korumacı' model olarak bilinir. Ayrıca medya-sanat eğitimi modelinde bireylere kendini ifade etme, medyayı estetik açıdan değerlendirme ve farklı medya teknolojilerinin kullanımının öğretilmesi amaçlanmaktadır (Kellner ve Share, 2005). Bilinçli medya okuryazarı bireyler yetiştirmek ve medyanın olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak için birçok ülke medya okuryazarlığı eğitimini gündemine almıştır. AB ülkelerindeki medya okuryazarlığı uygulamaları incelendiğinde, çoğunlukla eğitim programlarında yer aldığı ve bu programlarda eleştirel bakış açısının yakalandığı görülmektedir. Medya okuryazarlığı eğitimi Türkiye'de ise çok yakın zamanda uygulanmaya ve ilköğretim 6,7 ve 8. sınıflar düzeyinde seçmeli ders olarak verilmeye başlanmıştır (MEB, 2007).

Medya okuryazarlığı eğitimi bireylerde aktif katılımlı eleştirel anlayışı geliştirmeyi hedeflemektedir. Buckingham'a (2003) göre de, medya okuryazarlığı eğitiminin amacı kişilerin bir medya tüketicisi olarak bilinçli yargılarda bulunma ve medyayı yorumlamalarına imkan sağlamaktır. Medya okuryazarlığı eğitiminin amaçları; medyanın toplum üzerindeki etkisinin fark edilmesini sağlamak, öğrencilere eleştirel gözle bakabilen iyi bir okuyucu, dinleyici ve izleyici olmayı öğretmek, medya becerilerinin edinilmesiyle ilgili bir farkındalık oluşturarak medyadan gelen mesajları anlama, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmek ve medyayı kendi seçimleri doğrultusunda bilinçli bir şekilde kullanmayı öğretmektir (Pungente, 1985). Günümüzde farklı kaynaklardan sınırsız sayıda mesaj iletimi gerçekleştiği düşünüldüğünde, bilinçli bir medya tüketicisi olmak için medya mesajlarının doğru olarak anlaşılabilmesi, yorumlanabilmesi ve değerlendirilebilmesinin gerekliliği anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda alanyazında yapılan çalışmalar incelendiğinde, bilinçli bir medya okuryazarı olmanın önemine vurgu yapıldığı görülmektedir (Kurt ve Kürüm, 2010, Tüzel, 2012, Gömleksiz ve Duman, 2013, Çepni, Palaz ve Ablak, 2015). Bu konu kapsamında düzenlenen 4. Uluslararası Çocuk ve İletişim Kongresi'nde çizgi film, reklam ve film gibi medya içeriklerinin çocuklar üzerindeki etkisi tartışılmış ve yaşları 5 ila 15 yaş arasında olan çocukların medya araçlarıyla geçirdikleri zaman göz önüne alındığında, en çok ilgiye ihtiyaç duydukları dönemde ciddi bir risk altında oldukları, ebeveynlerin de bu riskin farkında olmadıkları ve ne tür önlemler almaları gerektiğini bilmedikleri sonucuna ulaşılmıştır (Kurt ve Kürüm, 2010). Çocukların içinde bulundukları bu riskli durumun ancak ailelerinin sahip olduğu medya okuryazarlık bilinci ve farkındalığıyla aşılabileceği düşünülmektedir. Bu doğrultuda velilerin medya okuryazarı olmaları ile çocukların kitle iletişim araçlarının olumsuz etkilerinden korunması sağlanabilir. Yapılmış çalışmalar, medya okuryazarlığı konusunda bilgi sahibi olan ailelerin diğerlerine göre çocuklarının televizyon izleme davranışlarını daha fazla takip ettiklerini ve çeşitli kurallar koyduklarını vurgulamaktadır (Ertürk ve Gül, 2006: 48). Bu anlamda ebeveynlerin bu konuda rehberlik edebilmeleri için öncelikli olarak kendilerinin de bu bilinç düzeyine ulaşmış olmaları önem arz etmektedir.

Alanyazın incelendiğinde, ebeveynlerin medya okuryazarlık becerilerini inceleyen çalışmalara rastlanmaktadır (Doğan, 2006, Belviranlı vd., 2008, Mendoza, 2009, Kalan, 2010, Stasova, 2015). Örneğin, Mendoza (2009) araştırmasında, ailelerin medya okuryazarlık becerilerinin belirlenmesinde

kullanılan ebeveyn aracılığı yöntemi hakkında bilgi vermiştir. Stasova'nın (2015) araştırmasında, ebeveynler çocuklarının medya kullanımlarını izlediklerini belirtmiştir. Türkiye'de yapılan çalışmalara bakıldığında, öğrenci velilerinin medya okuryazarlığı farkındalıkları konusunda yetersiz olduklarını gösteren bazı çalışmalara rastlanmıştır. Örneğin Belviranlı vd., (2008), özellikle annelerin akıllı işaretler ve televizyonun olumsuz etkileri hakkında bilgilendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. İspir ve İspir'e (2008) göre, aileler televizyonla ilgili çocuklarını yönlendirirken, çoğunlukla sembol sistemini kullanmaktadır. Kalan (2010) ve Kırık (2013), medya okuryazarlığı bilincine sahip olmadıkları halde ailelerin TV programlarını seçme konusunda yönlendirici olmaya çalıştıkları sonucuna ulaşmışlardır. Tercan, Sakarya ve Çoklar'a (2012) göre, ebeveynler bu konuda süreyi kısıtlama, bazı sitelere erişimi yasaklama ve filtre program kullanma gibi tedbirler almaktadırlar. Kılıç'ın (2014) araştırmasında, ebeveynler televizyonda yer alan programlarda çocuk gelişimi ve eğitime yeteri kadar önem verilmediğini düşünmelerine rağmen, mevcut programları etkili bir bilgi kaynağı olarak gördüklerini belirtmişlerdir. İnan (2014) ise, ailelerin internet ve televizyona karşı tutum ve davranışlarında problem olduğu sonucuna ulaşmıştır. Velilerin medya okuryazarlığı konusundaki gereksinimlerinin belirlenmesi, bu konudaki sorunların giderilmesine ve farkındalıklarının artırılmasına yardımcı olabilir. Araştırma sonuçlarının velilere bu konuda verilecek eğitimler için yol gösterebileceği düşünülmektedir.

Medya okuryazarlığı eğitime ilişkin alanyazın incelendiğinde, bu konuda velilerin eğitime yönelik çalışmalara pek fazla rastlanmamaktadır. Çocukların medya ile karşılaşmalarının sebebi olan veya en azından bu buluşmaya şahit olan aileler, çocuk-medya etkileşimini formal eğitim öncesinde doğrudan şekillendirme potansiyeline sahip olan kişilerdir. Bu bakımdan velilere yönelik medya okuryazarlığı eğitimi verilmesi önem taşımaktadır. Bu aynı zamanda ailelerin kişisel gelişimi için de yararlı olabilir. Özellikle Türkiye bağlamında düşünüldüğünde, medya okuryazarlığı eğitimi kamuya mal edecek ve yetişkinlerin eğitime odaklanacak çalışmalara gereksinim duyulmaktadır (Ardıç, 2016). Bu gereksinimden hareketle, bu araştırmanın amacı; ortaokul öğrencileri velilerinin medya okuryazarlığına yönelik algılarını ve eğitim gereksinimlerini belirlemektir. Bu bağlamda aşağıdaki araştırma sorusuna yanıt aranmıştır:

- Velilerin medya okuryazarlığına yönelik algı ve gereksinimleri nelerdir?

Yöntem

Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden bütüncül tek durum çalışması olarak desenlenmiştir. Durum çalışmasında bir duruma ilişkin çeşitli faktörlerin bütüncül bir bakış açısıyla ele alınması ve ilgili duruma etkileri ile durumdan ne yönde etkilendiklerine vurgu yapılır. Bununla birlikte bütüncül tek durum desende çalışma tek bir analiz birimiyle (bir birey, bir okul, bir program v.b) yürütülmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 326). Bu çalışmada aynı okulda öğrencisi olan veliler bir analiz birimi olarak düşünüldüğünden, durum çalışması desenlerinden bütüncül tek durum deseni ile yapılandırılmıştır.

Katılımcılar

Bu çalışmada çalışma grubunu Afyonkarahisar il merkezinde yer alan bir ortaokulun 5. ve 6. sınıflarında öğrenim gören 20 öğrenci velisi oluşturmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme yöntemindeki amaç, çeşitlilik gösteren durumlar arasında hangi benzerliklerin olduğunu ortaya çıkarmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bu çalışmada da cinsiyet, öğrenim durumu ve internet kullanımı açılarından katılımcıların özelliklerinde çeşitlilik sağlanmış ve böylece farklı özellikteki katılımcıların medya okuryazarlığına ilişkin ortak gereksinimleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmaya katılan velilerin 12'si erkek 8'i kadındır. Velilerin 5'i ilköğretim, 8'i lise ve 7'si üniversite mezunudur. Görüşme yapılan velilerin 9'u günlük ortalama 1-2 saat, 6'sı 3-4 saat, 2'si 5 saat ve üzeri internet kullandıklarını, 3'ü ise hiç internet kullanmadıklarını belirtmiştir. Ayrıca

velilerin 9'u günlük ortalama 1-2 saat, 7'si 3-4 saat ve 4'ü 5 saat ve üzeri TV izlediklerini belirtmiştir. Katılımcılar belirlenirken sürece gönüllü katılımları esas alınmıştır.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından hazırlanan açık uçlu sorulardan oluşan bir anket kullanılmıştır. Anket, katılımcıların kişisel bilgilerini, medya okuryazarlığı kavramına ilişkin algılarını ve gereksinimlerini belirlemeye yönelik dokuz açık uçlu soru içermektedir. Veriler katılımcıların açık uçlu sorulara verdikleri yanıtlardan elde edilmiştir. Anket soruları hazırlanırken alanyazın taraması yapılmış ve ilk olarak 12 açık uçlu soru hazırlanmıştır. Soruların araştırmanın amacına uygunluğuna ve anlaşılabilirliğine ilişkin beş eğitim bilimlari alan uzmanının görüşleri alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda anlaşılmayan veya benzer nitelikte davranışı ölçme eğiliminde olan sorular çıkartılmış ve tekrar düzenlenmiştir. Anket soruları uygulanmadan önce anlaşılabilirliği, yanıtlanabilirliği ve uygulama süresi gibi açılardan incelenmesi için araştırma kapsamında olmayan 3 veli üzerinde ön uygulaması yapılmıştır. Yapılan ön uygulamada, soruların ortalama 15 dakika içerisinde yanıtlanabildiği görülmüştür. Sorulara verilen cevapların sorulan soruların cevaplarını yansıtmayı yansıtmadığını ve soruların net ve anlaşılır olup olmadığını ortaya koymak için araştırmacıyla birlikte iki alan uzmanı ön uygulama sonuçlarını analiz etmiştir. Böylece soru maddelerinin iç geçerliğinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Daha sonra soruların yanıtlanabildiği ve istenilen amaca hizmet ettiği görülerek uygulanmasına karar verilmiştir. Uygulama sürecinde gönüllülük esasına göre araştırmaya katılan velilere sorular yazılı bir şekilde verilmiş ve doldurulmuş formlar bir hafta sonra teslim alınmıştır. Katılımcıların verdikleri bilgilerin yalnızca bu bilimsel çalışmada kullanılacağı belirtilmiş ve formlara isim yazmamaları istenmiştir. Verilerin toplanması için 20 veliye 9 açık uçlu soru uygulanmıştır. Bu sorular şöyledir:

1. Medya okuryazarlığı hakkında ne biliyorsunuz?
2. Televizyon-İnternet gibi medya araçlarının kullanılması konusunda kendinizin yeterli ve yetersiz gördüğünüz yönleri nelerdir?
3. Çocuklarınızın televizyon izleme davranışlarını nasıl kontrol ediyorsunuz? Bu konuda sorunlar yaşıyor musunuz?
4. Çocuklarınızın internet kullanımını izlemek ve denetim altında tutabilmek için neler yapıyorsunuz?
5. Size, ailenize, topluma ve çevreye zararlı olduğunu düşündüğünüz televizyon programları karşısında aldığınız önlemler nelerdir? Bu önlemlerin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?
6. Çocuklarınızın internet ortamında olumsuz durumlarla karşılaşma riskini engellemeyi ne ölçüde başatabiliyorsunuz?
7. Çocuğunuzun TV programı seçimindeki yaklaşımınız nedir? (Rehberlik etme, yönlendirme, birlikte karar verme, ona bırakma, vb.)
8. Yazılı ve görsel medya kullanımına ilişkin en çok karşılaştığınız sorunlar nelerdir?
9. Size yazılı ve görsel medya kullanımına ilişkin bir seminer verilmek istense hangi konularda bilgi edinmek isterdiniz?

Verilerin Analizi

Bu araştırmada toplanan veriler, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan betimsel analiz tekniği kullanılarak çözümlenmiştir. Bu tekniğin amacı, ham verilerin okuyucunun anlayabileceği ve isterlerse çalışmalarında kullanabileceği bir yapıya dönüştürülmesidir. Elde edilen veriler betimsel analiz tekniği aracılığıyla daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenerek yorumlanır. Bu

doğrultuda görülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerinin yansıtılması amacıyla sık sık doğrudan alıntılara başvurulur (Altunışık, Coşkun, Yıldırım ve Bayraktaroğlu, 2001; Yıldırım ve Şimşek, 2013). Katılımcılardan toplanan formlar V1,V2,V3,...V20 şeklinde kodlanmış ve katılımcıların görüşlerini ortaya çıkaran ifadeler bu kodlar aracılığıyla aslına uygun olarak alıntılanmıştır. Bu aşamada, verilerin benzer ve farklı yerleri not alınarak kodlama işlemine gidilmiştir. Kodlanan verilerde daha sonra benzer nitelikte olan cevaplar aynı renklerle gölgelendirilerek verilerin analizinin kolaylaştırılması sağlanmıştır. Daha sonra araştırma soruları araştırmanın kategorilerini meydana getirmiştir. Belirlenen kategoriler şunlardır: “velilerin medya okuryazarlığı bilgisi”, “velilerin TV ve internet kullanımı yeterlilikleri”, “çocuklarının TV izleme davranışlarının kontrolü” ve “çocukların internet kullanımının kontrolü”, “velilerin zararlı TV programları karşısında aldıkları önlemler”, “velilerin internet ortamındaki olumsuzluklar karşısında aldıkları önlemler”, “TV programları seçiminde veli yaklaşımı”, “medya kullanımında sorunlar” ve “medya kullanımına ilişkin gereksinimler”. Bu kategoriler altında veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Ayrıca kanıt niteliğinde verilen doğrudan alıntıların seçiminde katılımcıların görüşlerini hem destekleyen hem de desteklemeyen alıntıların yer almasına özen gösterilmiştir. Araştırmanın güvenilirliği için verilere yönelik araştırmacılar tarafından belirlenen kategoriler ve kodlar, alıntılarıyla birlikte başka bir araştırmacı tarafından incelenmiş ve görüş birliğine varılmıştır. Ayrıca güvenilirliği arttırmak için velilerin 3’ünden, oluşturulan kategorilerin verilen cevapları ne kadar yansıttığı konusunda görüş alınmıştır. Velilerden gelen görüşler doğrultusunda düzeltmeler yapılmıştır. Bununla beraber veriler, birinci araştırmacı tarafından bağımsız olarak iki farklı zaman diliminde kodlanarak iç tutarlılığın (güvenirliği) sağlanması amaçlanmıştır. İkinci kodlama birinci kodlamadan dört hafta sonra gerçekleştirilmiştir. İki kodlama arasında %97 oranında benzerlik olduğu görülmüştür. İç geçerliğin sağlanması için ise veriler bir nitel araştırma uzmanına sunulmuş, gelen görüş ve öneriler ışığında araştırma raporunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Çalışmanın aktarılabilişliğini (dış geçerliği) sağlamak için; çalışmanın modeli, veri toplama araçları, veri toplama süreci, bulguların nasıl düzenlendiği, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması ayrıntılı bir şekilde belirtilmiştir.

Bulgular ve Yorum

Bu bölümde velilerin anket formunda yer alan sorulara verdikleri cevaplar araştırmanın amaçları doğrultusunda analiz edilerek sunulmuştur.

Velilerin Medya Okuryazarlığı Bilgisine İlişkin Bulgular

Velilerin medya okuryazarlığına ilişkin ne bildikleri sorulmuş ve bu konudaki görüşleri belirlenmiştir. Medya okuryazarlığı bilgisine ilişkin veli görüşleri Çizelge 1’de sunulmuştur.

Çizelge 1. Velilerin Medya Okuryazarlığı Bilgisi

Kategoriler	f
Bilgisinin olması	9
İletişim araçlarının doğru kullanımı (V4, V5, V6,V8, V9, V12, V16, V17, V20)	
Doğru bilgiye ulaşma (V12, V19)	2
Medyada yer alan içeriğin sorgulanması (V13, V14)	2
Bilgisinin olmaması (V1, V3, V7,V10, V11, V15, V18)	7

Çizelge 1’de görüldüğü gibi velilerin yaklaşık yarısı (f=9), medya okuryazarlığını yalnızca iletişim araçlarının doğru kullanılması olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Bu görüşlerine ilişkin örnekler şöyledir; “V4: Haberleşme araçları, televizyon, internet ve radyo gibi araçların kullanımı. V8: Kişilerin yazılı ve yazılı olmayan iletişim araçlarını kullanımda farkındalığın oluşması için geliştirilen yeni bir alan olduğunu düşünüyorum.” Velilerden az bir kısmının (f=2), medya okuryazarlığını doğru bilgiye ulaşma şeklinde ifade ettikleri görülmektedir. Bu görüşlerine ilişkin örnekler şöyledir;

"V12:Yazılı ve yazılı olmayan televizyon, video, sinema, reklamlar, internet aracılığıyla bilgi edinme olduğunu düşünüyorum. V19: Net bir bilgiye sahip değilim. Bildiğim kadarıyla sosyal medya ve internet üzerinden öğrendiğimiz haberler." Velilerin çok az bir kısmının (f=2), medya okuryazarlığını medyada yer alan içeriğin sorgulanması şeklinde yorumladığı görülmektedir. Örneğin bir veli bunu şöyle dile getirmiştir: "V14:Medya mesajlarını doğru öğrenmek, gerçek haberlerin yansıtılması ve eleştirel cevapların verilmesi.." Ayrıca velilerden bazıları (f=7), medya okuryazarlığı hakkında bilgilerinin olmadığını belirtmişlerdir. Veliler bunu şöyle ifade etmişlerdir: "V11: Bu konuda net bilgim yok. V15: Hiçbir bilgim yok. V7: Herhangi bir bilgim yok."

Velilerin TV ve İnternet Kullanımında Yeterliklerine İlişkin Bulgular

Velilerin medya araçları kullanımında kendilerini yeterli görüp görmedikleri sorulmuş ve bu konudaki algıları belirlenmiştir. Velilerin TV ve internet kullanımında yeterlik algılarına ilişkin görüşleri Çizelge 2'de gösterilmiştir.

Çizelge 2. Velilerin TV ve İnternet Kullanımlarına İlişkin Yeterlikleri

Kategoriler	f
Yetersizim (V3, V4, V7, V8,V10, V11, V12,V17, V18)	9
Yeterliyim (V1, V2, V9, V13, V15, V16, V20)	7
Vakit kaybı olarak görme (V5, V19)	2
Günlük olayları izleyebilme (V6, V14)	2

Çizelge 2'ye göre, velilerin neredeyse yarısı (f=9) TV ve internet kullanımında kendisini yetersiz görmektedir. Velilerin bu görüşlerine yönelik örnekler; "V4: TV ve internet ortamında eğitimle ilgili yararlanabileceğimiz çok şey varken etkili kullanamıyoruz. V7: Yetersizim çünkü bazı şeyleri anlayamıyorum. V11. Genelde gözüm çocukların üzerindedir. Medya araçlarını kullanım sürelerine, çocukların neleri seyrettiklerine bakarım. Ama her zaman takdir edersiniz bu mümkün olmuyor. Zaten internet olayı beni yeterince korkutuyor. Her şeye bu kadar kolay ve rahat ulaşılabilir olması bir şeye bakayım derken, sağdaki ekranda bir sürü reklam ve videonun çıkması endişe verici. Bütün tıklamaları kontrol etmem zaten zor..." şeklinde verilebilir. Velilerin bir kısmı (f=7), TV ve internet kullanımında kendisini yeterli görmekte ve bunu şöyle ifade etmektedirler: "V9: Televizyonda beğendiğim haber programlarıyla birkaç dizi izliyorum. TV ve interneti kullanmakta kendimi yeterli görüyorum ve her ikisinin de kölesi olmadan işime yarayan bilgiyi alıp normal günlük yaşamdaki aktivitelerime dönüyorum. V2:Teknoloji kendisini sürekli yeniliyor. Yeni sürümler ile ilgili açıklayıcı bilgi eksiklikleri oluyor. Ancak kendimi medya araçları kullanımı konusunda yeterli görüyorum. V20:Her türlü elektronik aracı gerektiği kadar kullanıyorum." Velilerden bazıları (f=2) bu konudaki yeterliklerine ilişkin görüş belirtmemiş, medya araçlarının kullanımının gereğine vurgu yapmış, TV ve internet kullanımını vakit kaybı olarak gördüklerini şöyle belirtmişlerdir; "V8: Televizyon ve internet kullanımında aşırı zaman kayıplarının çok olduğunu düşünüyorum. Özellikle yaşam şartlarının zorluğu insanların antisosyal bir yaşam içinde oluşu, TV ve internet başında aşırı zaman kayıplarına sebep oluyor. Ancak interneti ayrı bir yere koymak gerekir. İnterneti bilgi, genel kültür ve eğitim amaçlı kullanıldığından günümüzün en önemli medya aracı olduğunu düşünüyorum". Velilerin bir kısmı da (f=2), bu konudaki yeterliliklerine değinmeden medya araçlarını daha çok günlük olayların takibinde kullandıklarını şu şekilde ifade etmiştir. "V6: Günlük olayları takip edip bazı bilgilere ulaşıyoruz. Fakat daha ileri düzeyde kullanamıyorum."

Velilerin Çocukların TV İzleme Davranışlarının Kontrolüne İlişkin Bulgular

Velilere çocuklarının TV izleme davranışlarını nasıl kontrol ettikleri ve yaşadıkları sorunlar sorulmuş ve bu konudaki görüşleri belirlenmiştir. Velilerin çocuklarının TV izleme davranışlarını kontrolüne ilişkin görüşleri Çizelge 3'te gösterilmiştir.

Çizelge 3. Çocukların TV İzleme Davranışlarını Kontrolüne İlişkin Veli Görüşleri

Kategoriler		f
Kontrol edebilme	Zaman kısıtlaması (V1, V5, V6, V8, V10, V17, V20)	7
	Ödevlerini yaptıktan sonra (V2, V12, V14, V15, V16, V19)	6
	Ailenin izlediği yayınlar (V9)	1
	Aile paketi (V11)	1
Kontrol edememe	(V3, V4, V7, V13, V18)	5

Çizelge 3'e göre, velilerin çoğunluğu (f=15) çocuklarının TV izleme davranışlarını kontrol edebildiklerini düşünürken, bir kısmı da (f=5) kontrol edemediklerini ifade etmiştir. Velilerin bazıları (f=7), çocuklarının TV izleme davranışlarını kontrol ederken zaman kısıtlaması yaptıklarını şu sözlerle ifade ederken; "V5: İzlediği programları aile paketi üzerinden belirliyoruz. Zaman kısıtlaması yaparak kontrol etmeye çalışıyoruz ama sorunlar yaşıyoruz.", bazıları (f=6) da çocukları ödev yaptıktan sonra TV izlemelerine izin verdiklerini; "V2: TV izlemeyi çok seviyorlar ancak okul ve ödevlerine göre TV saatlerini belirliyoruz." şeklinde belirtmiştir. Bir veli ise çocuklarına ailenin izlediği yayınları izlettirdiklerini şu ifadelerle dile getirirken; "V9: Çocuklar bizim izlediğimiz yayınları izliyorlar. Bazen onların istediği kanalları kontrolümüz dahilinde açıyoruz", başka bir veli ise aile paketi kullandıklarını şöyle ifade etmiştir: "V11: TV'de aile paketi kullanıyoruz. Ayrıca iki ya da üç çizgi film kanalı bıraktım, diğerlerini TV'den sildik. Süre konusunda bazen sorun yaşıyorum. Bazen de farklı yaş gruplarında çocuklarım olduğu için hepsi farklı şeyler seyretmek istiyorlar. Önce hangisinin istediği olsun diye karar vermede zorlanıyorum." Velilerin bazıları (f=5) ise, çocuklarının TV izleme davranışlarını kontrol edemediklerini belirtmiştir. Veliler bunu; "V4: Bu konuda kendimi yeterli görmüyorum. V13: Bu konuda yeterinde tutarlı olamıyoruz. "Hayır" demede bazen zorlanıyoruz. V18: Evet çok sorun yaşıyorum, çünkü çizgi film den ayırlamıyorlar." şeklinde dile getirmiştir.

Velilerin Çocukların İnternet Kullanımlarının Kontrolüne İlişkin Bulgular

Velilere çocuklarının internet kullanımını izlemek ve denetim altında tutabilmek için neler yaptıkları sorulmuştur. Çocuklarının internet kullanımlarının kontrolüne ilişkin veli görüşleri Çizelge 4'te gösterilmiştir.

Çizelge 4. Çocukların İnternet Kullanımının Kontrolüne İlişkin Veli Görüşleri

Kategoriler		f
Kontrol Edebilme	Güvenli internet paketi (V5, V6, V8, V12, V13, V14, V17, V20)	8
	Ödevlerini yapmak için (V9, V10, V11, V18)	4
	Telefon kısıtlaması (V3, V4, V15)	3
	Sürekli takip (V7, V16)	2
	Ebeveyn kontrolündeki oyunlar (V1)	1
Kontrol edememe	İnternetin olmaması (V2, V19)	2

Çizelge 4'e göre, velilerin büyük bir çoğunluğu (f=18) çocuklarının internet kullanımını kontrol edebildiklerini düşünürken, iki veli ise internet kullanımını kontrol etme konusunda görüş belirtmemiş, bunun nedeni olarak da evlerinde internet kullanmadıklarını belirtmiştir. Veliler çocuklarının internet kullanımı davranışlarını kontrol ederken çeşitli yöntemler kullandıklarından söz etmişlerdir. Velilerin bir kısmı (f=8) güvenli internet paketi kullanımını tercih ettiklerini; "V5: İnternet filtrelerini kullanarak içerikleri olumlu olanlara izin vererek kullanmalarını sağlıyorum. Derslerini yaptıktan sonra internet kullanmalarına izin veriyorum. V6: Eğitici programlar yükleyip bazı programlara da yasak koyarak bağlanmasını engelliyorum" sözleriyle dile getirirken, bir kısmı (f=4), çocukları ödevlerini yaptıktan sonra izin vermeyi tercih ettiklerini şu şekilde ifade etmiştir: "V9: Evimizde internet bağlantısını telefonlarımızdan yapıyoruz. Eğitim ve araştırma için ödevlerine yardımcı olmak amacıyla çocuklarımızın kullanımına izin verip işleri bittiğinde kapatıyoruz."

Ayrıca velilerin bazıları (f=3), çocuklarının internet kullanımının kontrolünde telefon kısıtlaması yoluna gittiklerini şu şekilde belirtirken; “V4: Telefonları elinden alarak kısıtlamaya çalışırım”, iki veli çocuklarını sürekli takip ettiklerini ifade etmiştir. Veliler bunu; “V16: Telefonunu her gece kontrol ediyorum” şeklinde belirtmiştir. Son olarak bir veli de aile kontrolündeki oyunlara izin vermeyi tercih ettiğini şu şekilde ifade etmiştir; “V1: Bilgisayarda fazla zaman harcamasına izin vermiyorum. İnternet üzerinden oyun yerine, bilgisayara kaydettiğimiz oyunları oynamasına dikkat ediyorum.” Velilerden az bir kısmı (f=2), çocuklarının internet kullanımını kontrol etmede zorlandıklarından evlerine internet bağlatmadıklarını şu şekilde ifade etmiştir: “V2: Evimizde internet bağlı değil, kontrolü zor olduğu için yalnızca babasının telefonundan az bir süre kullanıyor.”

Velilerin Zararlı TV Programları Karşısında Aldıkları Önlemlere İlişkin Bulgular

Velilere kendilerine, topluma ve çevreye zararlı olduğu düşünülen TV programları karşısında ne gibi önlemler aldıkları sorulmuştur. Zararlı TV programları karşısında aldıkları önlemlere ilişkin veli görüşleri Çizelge 5’de gösterilmiştir.

Çizelge 5. Velilerin Zararlı TV Programları Karşısında Aldıkları Önlemlere İlişkin Görüşleri

Kategoriler	f
Yeterli önlem alma	
Tüm ailenin izlememesi (V2, V3, V4, V8, V11, V14, V15, V16, V17, V20)	10
İlgili kanalların silinmesi (V1, V6, V9, V13, V18, V19)	6
Çocukları bilgilendirme (V5, V11, V12)	3
Yeterli önlem alamama	
(V7, V10)	2

Çizelge 5’e göre, velilerin büyük bir çoğunluğu (f=19) zararlı TV programları karşısında aldıkları önlemler bakımından yeterli olduklarını düşünürken, az bir kısmı da (f=2) kendilerini önlemler almada yetersiz bulmaktadır. Veliler önlem alma konusunda üç yöntem belirtmişlerdir. Velilerin bir kısmı (f=9) önlem olarak zararlı programları bütün ailenin izlemediğini şu sözlerle; “V2: Ailemize uygun olmayan TV programlarını ve kanalları izlemiyoruz. V8: Günümüzde televizyondaki kötü programlardan uzak kalmak kişinin tercihine kaldığından kişisel olarak o tür programları izlememek sadece benim ve ailem için aldığım önlem oluyor. V15: Ailecek zararlı programlar izlenmemekte ve konuşulmamaktadır. Önlemin yeterli olduğu düşüncesindeyim, ancak fikrimi sorarsanız dizilerde ve filmlerde uyuşturucu, cinsellik ve kötü alışkanlıkların konu edinilmeyerek ailece izlenebilecek dizi ve programların yayınlanması gerektiğini düşünüyorum.” belirtirken, bir kısmı (f=6) ise önlem olarak ilgili kanalların silinmesi yöntemini uyguladıklarını; “V1: Günümüzde yeterli önlem almak pek mümkün görünmüyor. Ancak bu kanalları izlememek adına silmeye veya yerini değiştirerek ulaşılması zor duruma getirmeye çalışıyorum. V9: Sürekli zararlı programlar yayınlayan televizyon kanallarını kanal listemizden siliyorum ya da kilit koyuyorum. Bu da yeterli oluyor.” sözleriyle dile getirmişlerdir. Üç veli ise önlem olarak çocuklarını bilgilendirme yöntemini kullandıklarını; “V11: Televizyon izlerken bende onlarla birlikte seyrediyorum. Uygun olmayan ahlaken ve dinen yıpratıcı programları izletmiyorum. Sebeplerini anlatıyorum. Uygunsuz davranış içeren programları ailecek izlemiyoruz. Çizgi filmlerde subliminal mesaj veren durumları birlikte tespit edip, o çizgi filmleri seyretmeme kararı alıyoruz. V12: O kanalları izlememeleri için elimden geleni yapıyorum. Her zaman uyarıyorum ve bunların kötü etkilerinden bahsediyorum.” sözleriyle belirtmişlerdir. Ayrıca zararlı TV programları karşısında aldıkları önlemler bakımından, bazı veliler (f=2) kendilerini yetersiz bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu velilerin görüşlerine; “V7: Kendimi yeterli bulmuyorum, çünkü televizyonu kapatsam başka yerlerden izliyorlar.” örnek olarak verilebilir.

Velilerin İnternetin Olumsuzlukları Karşısında Aldıkları Önlemlere İlişkin Bulgular

Velilere çocuklarının internet ortamında olumsuz durumlarla karşılaşma riskini engellemeyi ne ölçüde başardıkları sorulmuştur. İnternet ortamındaki olumsuzluklar karşısında alınan önlemlere ilişkin veli görüşleri Çizelge 6’de gösterilmiştir.

Çizelge 6. Velilerin İnternet Ortamındaki Olumsuzluklar Karşısında Alınan Önlemlere İlişkin Görüşleri

Kategoriler	f
Yeterli önlem alma	
İnterneti kapatma (V2, V3, V7, V10, V13, V15, V18, V20)	8
Güvenli internet paketi kullanma (V5, V9, V16, V17)	4
Virüs programı kullanma (V1, V6)	2
Çocuğu bilgilendirme (V14, V19)	2
Kaliteli zaman geçirme (V8)	1
Yeterli önlem alamama	
(V4, V11, V12)	3

Çizelge 6’ya göre, velilerin büyük bir kısmı (f=17) internet ortamındaki olumsuzluklar karşısında aldıkları önlemler bakımından yeterli olduklarını düşünürken, bir kısmı da (f=3) kendilerini yetersiz bulmaktadır. İnternetin olumsuzluklarını önlemek için yeterli önlemler aldıklarını ifade eden veliler, bazı yöntemler uyguladıklarını belirtmişlerdir. Buna göre velilerin bir kısmı (f=8) önlem olarak interneti kapatmayı şu sözlerle; “V13: Telefonları sürekli kontrol edemiyoruz, bu nedenle kızımın telefonundaki interneti kapattırdım” belirtirken, bir kısmı (f=4) ise önlem olarak güvenli internet paketi kullandıklarını; “V17: Anti virüs ve güvenli internet paketi ile şifreleme yaparak engellemeye çalışıyorum.” sözleriyle dile getirmişlerdir. İki veli ise önlem olarak virüs programı kullandıklarını; “V1: Güvendiğim bir anti virüs programı kurdum. Bilgisayarımındaki çerezler kısmını kapatarak ekranıma olumsuz bildirimler gelmesini engelliyorum.” ve yine iki veli de çocuğu bilgilendirdiklerini; “V14: İnternette oynadıkları oyunların ve televizyondaki karakterlerin hayal ürünü olduğunu ve yanlış yapıldığını söyleyerek çocukları bilgilendiriyorum” sözleriyle ifade etmişlerdir. Ayrıca bir veli önlem olarak çocuğuyla kaliteli zaman geçirmeyi tercih ettiğini; “V8: Aylık kullandığımız internetin kotasını düşük tutarak sadece dersler için ve ödevlerden sonra belli oyun sitelerinde kullandırarak, internette zaman geçirmesini en az seviyede tutulmasını sağlayarak, çocuklarla genelde beraber gezme gibi kaliteli zaman geçirmeye ve onlar büyürken daha çok hatıra bırakmaya çalışarak engelliyorum.” sözleriyle belirtmiştir. Bunun dışında, internet ortamındaki olumsuzluklar karşısında aldıkları önlemler bakımından kendilerini yetersiz bulan veli görüşlerine; “V11: Başarabiliyorum desem kendimi kandırılmış olurum. Gördüğüm kadarıyla müdahale etmeye çalışıyorum. Kullanım öncesinde uyarılarımı yapıyorum sonrası Allah’a emanet..V12:Başaramıyorum, kendimi yetersiz görüyorum çünkü internet ortamını bilmiyorum” örnek olarak gösterilebilir.

Çocukların TV Programları Seçiminde Velilerin Yaklaşımlarına İlişkin Bulgular

Velilere çocuklarının TV programları seçimindeki yaklaşımları sorulmuştur. TV programı seçiminde ilişkin veli görüşleri Çizelge 7’de gösterilmiştir.

Çizelge 7. Çocukların TV Programları Seçiminde Velilerin Yaklaşımları

Kategoriler	f
Yönlendirme (V1, V2, V4, V5, V7, V9, V11, V16, V18, V19)	10
Birlikte karar verme (V3, V12, 13, V15, V20)	5
Rehberlik etme (V8, V14, V17)	3
Çocuğa bırakma (V6, V10)	2

Çizelge 7'ye göre, velilerin yarısı (f=10) TV programlarının seçiminde çocuklarını yönlendirmeyi tercih ettiklerini şöyle dile getirirken; "V5: Genellikle çizgi film kanallarından benim seyretmesine izin verdiğim kanalları seyrediyor. Uygun görmediğim kanalları uydu alıcımaya kaydetmiyorum veya bu kanalları siliyorum. V8: Aile ile izlenecek yayınların seçimi, şiddet içeren yayınlardan uzak tutma ve çocuğun yaşı ve ilgisine uygun çizgi film izlemesine izin verme şeklinde yönlendirmeye çalışıyorum. V11: Ona bırakmıyorum tabi ki. Eğlenebileceği, bir şey öğrenebileceği programları seyretmeleri için yönlendiriyorum.", bir kısmı (f=5) da çocukla birlikte karar vermeyi tercih ettiklerini şöyle ifade etmiştir: "V3: Çocuğumuzla birlikte hangi programların uygun olduğuna karar veriyoruz. V13: Genellikle beraber karar verip izliyoruz. V15: Programların seçimine genelde birlikte karar veririz." İki veli çocuklarına uygun programlar konusunda rehberlik etmeyi tercih ettiklerini şu şekilde ifade ederken; "V14: Çocuklara doğru programlar konusunda rehberlik etmeye çalışıyorum." bazıları (f=2) da seçimi çocuğuna bıraktığını; "V6: Ona bırakıyorum. Çizgi film kanalları izliyor genelde" sözleriyle belirtmektedir.

Velilerin Medya Kullanımında Karşılaştıkları Sorunlara İlişkin Bulgular

Velilere yazılı ve görsel medya kullanımında en çok karşılaştıkları sorunların neler olduğu sorulmuştur. Medya kullanımında karşılaştıkları sorunlara ilişkin veli görüşleri Çizelge 8'de gösterilmiştir.

Çizelge 8. Velilerin Medya Kullanımında Karşılaştıkları Sorunlar

Kategoriler	f
Olumsuz örnekler, zararlı programlar (V2, V5, V9, V12, V17, V18)	6
Bilgi kirliliği (V1, V3, V10, V16, V20)	5
Şiddet içermesi (V7, V11, V14, V15, V19)	5
Kontrol yetersizliği (V8, V13)	2
Eğitici programların azlığı (V4)	1
Tüketimi özendirmesi (V6)	1

Çizelge 8'e göre, velilerin büyük çoğunluğu (f=6), yazılı ve görsel medya kullanımına ilişkin karşılaştıkları sorunlar arasında, çocukları için olumsuz örnek ve zararlı program içeriklerini gösterirken; "V2: Kaynağı doğru olmayan ve kişileri yanlış yönlendiren site ve programlar. Özellikle çocukların ilgisini çeken zararlı programlar karşısında ne yapacağımı bilemiyorum. V9: İnsanların rahat hareket edip istedikleri şeyleri yazmaları rahatsız ediyor. Aynı zamanda bu gibi platformlarda çocuklarımızın tanımadığı insanlarla arkadaş olabilme riski çok büyük, bu yüzden kullanılması sakıncalı bir ortam bence.", büyük bir kısmı (f=5) medya kullanımının bilgi kirliliğine neden olduğunu şöyle belirtmiştir: "V1: Yazılı ve görsel medyada en çok karşılaştığım sorunlar bilgi kirliliğinin olması, önemli konulardan ziyade magazin haberlerinin gündeme alınması ve özel yaşama aykırı söz, hal ve davranışlar içermesidir." Ayrıca velilerden bazıları (f=5), yazılı ve görsel medya kullanımında karşılaştıkları sorunlar arasında şiddet içeriklerinin ön planda yer aldığını şöyle ifade etmişlerdir: "V11: Aslında haber programlarını çocuklarımla seyretmek istiyorum. Ülkemizden ve dünyadan haberleri olsun, duyarlı olsun, olaylara kayıtsız kalmaması diye, yorumlayarak izliyorduk. Ancak son zamanlarda bütün haber programları aile içi şiddet içeriyor. Artık evlerde insanların birbirini katlettikleri haberlerini çocukların izlemelerine tahammül edemiyorum. Eğitim artık telefonda takip ediyor, ben de bıraktım haberleri izlemeyi. V15: Yazılı medyada ne yazık ki karşılaşılan problemler kimsenin görüşlerine saygı duyulmayıp sürekli aşağılayıcı ve hakaret içerikli cümlelerin kurulması.. Görsel medyada ise; her söylenilene inanıp araştırma gereksinimi duyulmadan körü körüne inanılması bana göre büyük sorun." Velilerin ikisi, yazılı ve görsel medya içeriğini kontrol eden mekanizmaların yetersizliğinden yakınırken: "V8: Günümüzde toplumun her kesiminin kendine hitap edecek yazılı ve görsel medyaya ulaşması, kontrol mekanizmalarının yetersizliği ve

denetimlerin sadece şikayet üzerine yapılıyor olması giderek artan sorunlar olarak karşımıza çıkmakta ve bu gidişle çözümü olmayacak sorunları da beraberinde getireceğini düşünüyorum”, bir veli görsel medyada eğitim programlarının azlığı; “V4: Televizyonda artık sadece diziye yönelik programların yer alması, eğitimle ilgili programların azlığı ve internette çocukların ilgisini çeken durumları kontrol etmede zorluk yaşıyorum” ve başka bir veli de medyanın tüketimi özendirilmesinden; “V6: İstemediğimiz halde medya araçlarında sürekli karşımıza çıkan reklamların çocuklarımıza tüketimi özendirme amaçlı olduğunu düşünüyorum.” yakındığını dile getirmiştir.

Velilerin Medya Kullanımıyla İlgili Eğitim Gereksinimlerine İlişkin Bulgular

Velilere yazılı ve görsel medya kullanımına ilişkin seminer verilmek istense, hangi konularda bilgi edinmek istedikleri sorulmuştur. Velilerin yazılı ve görsel medya kullanımıyla ilgili eğitim gereksinimlerine ilişkin görüşleri Çizelge 9’da gösterilmiştir.

Çizelge 9. Velilerin Medya Kullanımıyla İlgili Eğitim Gereksinimleri

Kategoriler	f
Yazılı ve görsel medyanın doğru kullanımı (V1, V2, V3, V4, V6, V10, V13, V14, V17, V20)	10
Medyanın tehlikelerinden korunma (V7, V9, V16, V19, V20)	5
Çocukları medya kullanımına ilişkin etkili yönlendirme (V5, V11)	2
Çocuklarla kaliteli zaman(V18)	2
Medya hakkında her şey (V12, V15)	2

Çizelge 9’a göre, velilerin tamamı medya kullanımına ilişkin çeşitli açılardan eğitim gereksinimleri olduğunu belirtmişlerdir. Velilerin yarısı (f=10), yazılı ve görsel medyanın kullanımı konusunda bir eğitime gereksinim duyduklarını şöyle dile getirmişlerdir: “V1: Yazılı ve görsel medyayı doğru kullanma, güvenilir ve doğru bilgiye ulaşma konusunda bilgilendirilmek isterim. V2: Yazılı ve görsel medyanın doğru kullanımı.. V20: Sosyal medyanın doğru kullanımı ve internetin zararları..” Velilerden bazıları (f=4), medyanın tehlikelerinden korunma konusunda bir eğitime gereksinim duyduklarını şöyle belirtirken; “V9: Tehlikeleri, sakıncaları ve korunma yöntemleri konusunda eğitim almak isterdim. V7: Medyanın tehlikeli tarafları ve korunma yollarını öğrenmek ile izlediklerim karşısında eleştiri yapabilmek isterim”, iki veli de medya kullanımına ilişkin etkili yönlendirmeyi konu alan bir seminere gereksinim duyduklarını şöyle ifade etmişlerdir: “V5: Çocuğumu yazılı ve görsel medya kullanımında olumlu yönde nasıl yönlendirebileceğim konusunda bilgi almak isterim.” Ayrıca iki veli, çocuklarla kaliteli zaman geçirmenin yollarını öğrenmeye gereksinim duyduklarını şu şekilde ifade ederken; “V8: Çocuklarla kaliteli zaman geçirilmesi ve uygun yayınları neye göre belirleyeceğimiz konusunda bilgi almak isterdim”, iki veli de medya hakkında her şeyi öğrenmek istediklerini şu sözlerle belirtmişlerdir: “V12: Yazılı ve görsel medya hakkında pek çok şeyi bilmiyorum. Bu nedenle medya konusunda her şey hakkında bilgi almak isterim.”

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Teknolojinin gelişmesi ile günümüzde her türlü bilgiye internet vasıtasıyla ulaşmak artık oldukça kolaydır (Gömlüksiz ve Duman, 2013). Teknolojideki bu gelişmeler sonucunda farklı kaynaklardan elde edilen tüm bilgilerin doğru ve güvenilir olup olmadığı sorgulanmalıdır. Bu sebeple toplumu meydana getiren tüm bireylerin, özellikle öğrencilerin elde ettikleri bilgilerden faydalanabilmeleri için bilgi kaynaklarının güvenilirliği konusunda bilinçlendirilmeleri önem arz etmektedir. Bilgi kaynakları arasında yer alan medya iletilerinin tüm alanları etkilediği günümüzde, bireylerin bilinçli birer medya okuryazarı olmaları önemli bir gerekliliktir. Karşı karşıya kaldıkları sorunları çözmede bilinçli medya okuryazarı olan bireyler, medya araçlarını gerektiği şekilde kullanabilirler. Ayrıca gereken eğitimi alan kişiler, bu araçlarda yer alan mesajları eleştirel açıdan

değerlendirebilirler (Jenkins, 2006). Bu durumda özellikle öğrencilerin medyada yer alan mesajları analiz edebilme, yorumlama ve kendi medya içeriklerini oluşturmalarına olanak veren eğitim-öğretim ortamlarının düzenlenmesi gerekmektedir (Hopurcuoğlu ve Akaydın, 2016). Ancak öğrenciler medya ile okuldan çok evde iç içe olmaktadır. Bu nedenle medya okuryazarlığı bilincinin veli ile işbirliği içinde yürütülmesi, istenilen amaçlara ulaşmada büyük kolaylık sağlayacaktır. Ayrıca yalnızca ebeveynlerin değil, tüm diğer yetişkinlerin de medya konusunda farkındalık geliştirmeleri gereklidir (Çepni, Palaz ve Ablak, 2015). Bu farkındalığın temeli de bir vatandaş olarak bireyin her konuda doğru bilgiye ulaşma ihtiyacına dayanır. Bu doğrultuda ailelere yönelik medya okuryazarlığı eğitiminde rehberlik yapılması önemli bir gerekliliktir. Bu çalışmada, ortaokul öğrenci velilerinin medya okuryazarlığına yönelik algılarının ve eğitim gereksinimlerinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Araştırma bulgularına göre; velilerin büyük bir kısmının medya okuryazarlığı hakkında bilgisi olmadığı, çok sayıda velinin medya okuryazarlığını yalnızca iletişim araçlarının doğru kullanımı ve doğru bilgiye ulaşma şeklinde ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazın incelendiğinde; ebeveynlerin medya okuryazarlığı bilincine sahip olmadığı ve bilgilendirmeye gereksinim duydukları yönünde araştırmaların olduğu görülmektedir (Belviranlı vd., 2008; Gündüz-Kalan, 2010; Lim ve Theng, 2011; İnan, 2014). Bu doğrultuda velilerin medya içeriğinde verilmek istenen mesajları doğru olarak yorumlayarak eleştirel bir bakış açısı getirebilmesini sağlamak için bu yönde bir eğitim almaları önem arz etmektedir.

Alanyazın incelendiğinde, medya okuryazarlığı eğitimi ile ilgili olarak korumacı yaklaşım ve eleştirel medya okuryazarlığı olmak üzere iki temel yaklaşıma rastlanmıştır (Tüzel, 2012). Korumacı yaklaşım, bireylerin medyanın olumsuz etkilerine karşı korunması gerektiği inancı üzerine kurgulandığından, medya izleyicilerini pasif ve edilgen bireyler olarak kabul etmektedir (Çetinkaya, 2008). Bu yaklaşıma göre, medya ahlaki bozulma ve yozlaşmanın en önemli araçlarından biri olarak görülmektedir (Buckingham, 2009; akt. Tüzel, 2012). Korumacı yaklaşımda, öğrenenlerin medyaya ilişkin bilişsel savunma geliştirmelerini sağlamak amaçlanmaktadır (Hobbs ve Jensen, 2009). Bulgulara göre, velilerin büyük çoğunluğu çocuklarının TV izleme davranışlarını kontrol etmede zaman kısıtlamasına gittiği, internet kullanımı kontrolünde ise güvenli internet paketi ve telefon kısıtlaması gibi korumayı esas alan yöntemleri tercih ettikleri görülmektedir. Ayrıca zararlı TV programları karşısında velilerin büyük bir kısmı zararlı programları bütün ailenin izlememesi şeklinde bir önlem almayı tercih ettiklerini, ancak çok az bir kısmı çocuklarını bu tür programlar hakkında bilgilendirme yöntemini kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu durum ailelerin eğitim durumları ile ilişkili olabilir. Ailelerin eğitim düzeyi yükseldikçe çocuklarını zararlı programlar konusunda bilgilendirme düzeyinde artış olması beklenen bir durumdur. Bu sonuca benzer bir şekilde Doğan'ın (2006) araştırmasında, ebeveynlerin eğitim seviyeleri yükseldikçe televizyon programlarının çocuklara zarar verebilecek iletiler içerdikleri düşüncesine yoğunlaştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Yağbasan ve Kurtbaş'ın (2008) araştırmasında da, çalışmaya katılan çocukların büyük çoğunluğu ebeveynlerinin onlarla beraber televizyon izleme alışkanlığının olmadığını, birlikte izleyenlerin de zararlı programlar ile ilgili açıklayıcı bilgi vermediğini, ailelerinin bu konuda rehberlik yapmadıklarını belirtmiştir. Benzer şekilde internet ortamındaki olumsuzluklar karşısında velilerin büyük bir kısmı, interneti kapatma ve güvenli internet paketi kullanma gibi yöntemleri kullandıklarını belirtirken, çok az bir kısmı da çocuğu bilgilendirme ve onunla kaliteli zaman geçirmeyi tercih ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu duruma neden olarak, ebeveynlerin günlük yaşam temposundan fırsat yaratıp çocuklarına yeteri kadar zaman ayıramamaları ve kaliteli zaman geçirme konusunda yeteri kadar bilgi sahibi olmamaları gösterilebilir. Benzer şekilde Tercan, Sakarya ve Çoklar (2012) yaptıkları çalışmada, ailelerin aldığı internet tedbirlerine ilişkin; birlikte belirlenmiş vakitlerde kullanıma izin verme ve süre kısıtlaması yöntemlerini kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Çelen, Çelik ve Seferoğlu (2011) da, çocukları ve gençleri internetin olumsuz etkilerinden ve tehditlerinden korumak için Türkiye'de korumacı yaklaşımın yeterli olmadığını, medya okuryazarlığı becerilerinin geliştirilmesi için

çalışmalar yapılması gerektiğini vurgulamaktadır. Bireylerin medya tüketiminde korumacı bir yaklaşım içerisinde pasif rol üstlenen bireyler olmak yerine, daha eleştirel bir bakış açısına sahip olmaları için bir takım becerileri kazanmaları gerekmektedir.

Günümüzde tüm toplumların medya ile bütünsel bir şekilde yaşadıkları ve olumlu ya da olumsuz tüm etkileriyle karşı karşıya kaldıkları bilinen bir gerçektir. Eleştirel bir medya okuryazarlığı anlayışında medya okuryazarlığı yalnızca çocuğun korunması olarak düşünülmemelidir, kişilerin daha etkin medya kullanıcısı olmaları amaçlanmalıdır (Hasdemir, 2012). Eleştirel medya okuryazarı, medyada yer alan kurgu ile gerçek arasındaki farklılığı ayırt edebilen kişidir. Jolls ve Thoman'a (2008) göre, bireyler ancak eleştirel medya okuryazarlığı becerisine sahip olduklarında günlük hayatta yapılan güncel tartışmaları anlamlandırarak, bunlara etkin bir şekilde katılabilirler. Alanyazın incelendiğinde, ebeveynlerin medya okuryazarlığı eğitiminde üç boyuta vurgu yapıldığı görülmektedir. Bunlar; birlikte izleme (covieving), kısıtlayıcı aracılık (restrictive mediation) ve etkin aracılık (active mediation) olarak ele alınmıştır (Mendoza, 2009). Birlikte izleme boyutunda, ebeveynlerin içerikle ilgili hiçbir şekilde konuşup tartışmadan, sadece birlikte televizyonun izlenmesi; kısıtlayıcı aracılık boyutunda, çocuğun televizyon izleme alışkanlıklarına yönelik kurallar konulması (süre kısıtlaması gibi); etkin aracılık boyutunda ise tartışma, yani televizyon programlarının içeriği hakkında çocuklarla fikir alış veriş yapılması söz konusudur (Nathanson ve Yang, 2005). Bu doğrultuda veli görüşleri değerlendirildiğinde, velilerin büyük bir kısmının TV izleme ve internet kullanımı konusunda birlikte izleme ve kısıtlayıcı aracılık rolü üstlendiği, ancak çok az sayıda velinin etkin aracı olabildiği görülmektedir. Özellikle medyanın zararlı etkilerinden en çok zarar gören grubun çocuklar ve aileleri olduğu gerçeğinden yola çıkılarak, medyaya ilişkin eleştirel bir bakış açısına sahip olmanın gerekliliği net bir şekilde anlaşılmaktadır.

Sözü geçen medya araçlarının toplumsal ve bireysel yaşamı geliştiren birçok sonuçlarının dışında problem yaratabilecek etkilerinin de olduğu bilinmektedir. Bu araçlar kişilerin olumlu davranış ve alışkanlık biçimlerini değiştirerek yeni tutumlar geliştirmelerine neden olmaktadır. Bu doğrultuda velilerin medya kullanımı sonucunda çocuklarında gözlemlenen davranışlarda birtakım sorunlar yaşandığı görülmüştür. Velilerin büyük çoğunluğu yazılı ve görsel medya içeriğinde çocukları için olumsuz örneğin bulunduğunu, büyük kısmı da bilgi kirliliği olduğunu, fiziksel ve psikolojik şiddet içerdiğini, insanların sorgulamadan bilgiye olduğu gibi inandığını ve bu durumların çocuklarını olumsuz yönde etkilediğini düşünmektedir. Benzer bir şekilde Bağlı'nın (2003) 4 farklı aile üzerinde gerçekleştirdiği araştırmada, ebeveynlerin TV programlarında kısıtlayıcı bir rol üstlenmelerinin gerekçeleri; şiddet, cinsellik ve kötü dil kullanımı olarak belirlenmiştir. İnan'ın (2014) araştırmasında, anne ve babaların görüşlerine göre televizyonda izledikleri şiddet içerikli sahneler nedeniyle erkeklerin kızlara göre günlük yaşamlarında daha fazla olumsuz davranışlar sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu sorunlar genel olarak değerlendirildiğinde, bulundukları yaş itibarıyla çocukların kurguyu gerçeklik olarak algılayıp olabilirliğine inandıkları bu dönemde, onların ve ailelerinin medya kullanımına ilişkin mevcut sorunlardan en az oranda etkilenmesinde, medya mesajlarını doğru bir şekilde yorumlayabilmeleri ve bu anlamda medya kültürünü çözümleyerek eleştirel bir bakış açısına sahip olmaları önem arz etmektedir.

Velilerin medya okuryazarlığı konusunda eğitim gereksinimleri sorulduğunda, velilerin yarısı yazılı ve görsel medyanın kullanımı konusunda bir eğitime ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir. Velilerden bazıları medyanın tehlikelerinden korunma konusunda bir eğitime gereksinim duyduklarını ifade ederken, diğerleri de çocuklarını medya kullanımına ilişkin etkili yönlendirmeyi, çocuklarla kaliteli zaman geçirmenin yollarını ve medya hakkında her şeyi öğrenmek istediklerini belirtmiştir. Ancak çocuklarının eğitiminde doğrudan etki sahibi olan ebeveynler, medya okuryazarlığına ilişkin etkili bir eğitim alamamakta veya almamaktadır (İnan, 2014). Mendoza (2009), ailelerin çocukları ile beraber medya okuryazarlığı ile ilgili nasıl bir etkileşim kurduklarının ve bu durumun çocuklar üzerindeki etkilerinin araştırılması gerektiğini vurgulayarak, bu konuda yapılan çalışmaların yetersiz olduğunu ileri sürmüştür. Medya okuryazarlığı eğitimi sadece çocuklar için değil, onların velilerinin

gelişimi için de gereklidir. Ancak Schmitt'in (2000) araştırmasında, anne ve babaların kendilerine verilen medya okuryazarlığı eğitimine uymadıkları, kendi seçimleri, deneyimleri ve çocuklarının tercihleri doğrultusunda hareket ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu anlamda medya okuryazarlığı eğitimi üzerine yapılacak çalışmaların yalnızca medya okuryazarlığı kavramının öğretimi ve bu beceriyi kazandırma üzerine olmaması, kişilerde bu konunun önemiyle ilgili bilinçlendirme çalışmalarının da yapılması önem arz etmektedir.

Sonuç olarak araştırma bulgularına göre; ortaokul düzeyinde çocukları olan veliler, medya okuryazarlığı konusunda farkındalık geliştirme, medyanın doğru kullanımı ve çocuklarını medyanın zararlı etkilerinden koruma yollarına ilişkin eğitime gereksinim duymaktadırlar. Bu nedenle, ortaokulda öğrenim gören çocukları olan velilerin medya okuryazarlığı yeterliklerinin geliştirilmesine rehberlik edilmelidir. Bu rehberlik görsel, işitsel araçlarla ve yazılı dokümanlar aracılığıyla olabileceği gibi, farklı kurs ya da seminerlerde eğitim verilerek de gerçekleştirilebilir. Bu çalışmanın da, bu doğrultuda tasarlanacak eğitim programlarına yol gösterebileceği düşünülmektedir. Bu eğitim programlarında; velilere medyanın doğru kullanımı ve medya kullanımında karşılaşılabilecek zararlı durumlara karşı alınabilecek önlemler uygulamalı olarak kazandırılmalıdır. Velilere yönelik tasarlanıp uygulanan medya okuryazarlığı eğitim programlarının etkileri gelecek araştırmalarla incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Ardıç, (2016). *Medya okuryazarlığı ile ilgili lisansüstü çalışmaların karşılaştırmalı incelemesi: Türkiye, ABD Ve Kanada Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Bolu.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Yıldırım, E. ve Bayraktaroğlu, S. (2001). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Sakarya Kitabevi, Adapazarı.
- Bağlı, M.T. (2003). Televizyona karşı ana baba aracılığı: Kısıtlayıcı aracılığın biçimler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 36(1-2), 129-149.
- Bağlı, M.T. (2004). Medya okuryazarlığı hareketinde yedi büyük tartışma, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1), 122-140.
- Belviranlı, S., Ceritoğlu, K., Bilgin, Ç., Bayraktar, F., Bulut, H., Vaizoğlu, S. A. ve Güler, Ç. (2008). Mothers' Behaviors about Viewing of Television and TV Ratings System. *TAF Preventi ve Medicine Bulletin*, 7 (3), 191-198
- Brown, J.A. (1998). Media literacy perspectives, *Journal of Communication*, 48(1), 44-57.
- Buckingham, D. (2003). Digital literacies: Media education and new media Technologies. In K. Tyner, & B. Duncan (Eds.), *Visions/Revisions: Moving forward with media education* (3-11). Madison, Wisconsin: National Telemedia Council.
- Çelen, F.K., Çelik, A., ve Seferoğlu, S.S. (2011). *Çocukların internet kullanımları ve onları bekleyen çevrim-içi riskler*. XIII. Akademik Bilişim Konferansı (AB11). İnönü Üniversitesi, Malatya. 2-4 Şubat 2011:2-8.
- Çepni, O., Palaz, T. Ablak, S. (2015). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Medya ve Televizyon Okuryazarlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/11 Summer 2015, p. 431-446, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8464>, Ankara/Turkey.
- Çetinkaya, S. (2008). *Bilinçli medya kullanıcıları yaratma sürecinde medya okuryazarlığının önemi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.

- Doğan, N.K. (2006). Televizyon programlarındaki şiddet öğelerinin çocuklar üzerindeki etkisi ve ebeveynlerin tutumlarının belirlenmesine yönelik bir araştırma. *İstanbul Üniversitesi-İletişim Fakültesi Dergisi*, 26, 1-16.
- Ertürk Y. D. ve Gül A.A. (2006). *Çocuğunuzu televizyona teslim etmeyin: televizyon haberlerinin çocuklar üzerindeki stres etkileri ve ailesel haber izleme alışkanlıkları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- EU (Commission of The European Communities) (2007). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic And Social Committee and the Committee of the Regions; *A European approach to media literacy in the digital environment*. <http://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0833&from=EN> (Erişim Tarihi: 14.11.2017)
- Gömleksiz, M.,N. ve Duman, M. (2013). Medya Okuryazarlığı Dersi Kazanımlarının Gerçekleşme Düzeyine İlişkin Öğrenci ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri, *Turkish Studies*, 8 (9), 265-268, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/9 Summer 2013, p. 265-278, Ankara-Turkey
- Gündüz-Kalan, Ö. (2010). Medya okuryazarlığı ve okul öncesi çocuk: Ebeveynlerin medya okuryazarlığı bilinci üzerine bir araştırma. *İletişim Fakültesi Dergisi*, 39, 59-73.
- Hasdemir, T. A. (2012). Gelenekselden yeni medya okuryazarlığına: Türkiye örneğinde bir değerlendirme. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 23-40.
- Hobbs, R. (2004). Medya okuryazarlığında yedi büyük tartışma, Çev:Melike Türkan Bağlı, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1),122-144.
- Hobbs, R., & Jensen, A. (2009). The past, present, and future of media literacy education. *Journal of Media Literacy Education*, 1, 1-11.
- Hopurcuoğlu, A. & Akaydın, Ş. (2016). Ortaokul Öğrencilerinin Medya Okuryazarlık Düzeyleri, *Turkish Studies*, International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 11/3 Winter 2016, p. 1273-1286, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9320>, Ankara/Turkey.
- İnan, T. (2014). Medya okuryazarlığı: ortaokul öğrencilerinin ebeveynlerinin televizyon ve internete ilişkin tutum ve davranışlarının incelenmesi. *Journal of International Social Research* ,7 (35), 813-830.
- İspir, N. B. ve İspir B. (2008). Televizyon programı içeriği dereceleme sembollerinin kullanımı ve ebeveyn yönlendirmesi. *Journal of Selçuk Communication*, 5(3), 176-183.
- Jenkins, H. (2006) *Convergence culture: where old and new media collide*, New York Univeristy Press.
- Jolls, T.,& Thoman, E. (2008). *Literacy fort he 21 century: An overview and orientation guide to media literacy education*. Los Angeles, CA: Center for Media Literacy.
- Kalan, Ö. G. (2010). Medya okuryazarlığı ve okul öncesi çocuk: ebeveynlerin medya okuryazarlığı bilinci üzerine bir araştırma. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi| Istanbul University Faculty of Communication Journal*, 1(39), 59-73.
- Kansızoglu, H. B. (2016). Türkçe öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı dersine yönelik görüşleri. *İlköğretim Online*, 15(2), 469-486. doi: <http://dx.doi.org/10.17051/io.2016.43360>
- Kellner, D. & Share, J. (2005). Media literacy in the US. *Medien Padagogik*, 11, 1-21.

- Kılıç, Ç. (2014). Yetişkin eğitimi bakış açısıyla; çocuk gelişimi ve eğitimine yönelik bilgilendirme amaçlı hazırlanan televizyon programları hakkında ebeveyn görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 1-12.
- Kırık, A. M. (2013). Televizyonun gelişim çağı çocukları üzerindeki olumsuz etkileri ve ebeveynlerin kontrol sorunu, *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(4), 189- 198.
- Kurt, A. A. ve Kürüm, D. (2010). Medya okuryazarlığı ve eleştirel düşünme arasındaki ilişki: Kavramsal bir bakış. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2), 20-34.
- Lim, L.H., & Theng, Y-L. (2011). Are youths today media literate? A Singapore study on youth's awareness and perceived confidence in media literacy skills. *Proceedings of the American Society for Information Science and Technology*, 48(1), 1-4.
- MEB, (2007). İlköğretim medya okuryazarlığı dersi öğretim programı ve kılavuzu.
- Mendoza, K. (2009). Surveying parental mediation: Connections, challenges, and questions for medialite racy. *The Journal of Media Literacy Education*, 1(1), 3.
- Nathanson, A., & Yang, M. (2005). Reconceptualizing coviewing as a kind of mediation. Conference Paper, *International Communication Association*, NY:USA, 1-25. http://www.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/0/1/3/1/1/pages13116/p13116-1.php
- Pungente, J. (1985). *Getting started on media education*. London: Center for the Study of Communication and Culture.
- Scheibe, Cyndy, and Faith Rogow. (2008). 12 Basic Ways to Integrate Media Literacy and Critical Thinking into Any Curriculum (3rd Edition). Ithaca, NY: Project Look Sharp.
- Schmitt, K. L. (2000). *Public policy, family rules and children's media use in the home*. Annenberg Public Policy Center of the University of Pennsylvania.
- Singer, D. G. & Singer, J. L. (1998), Developing Critical Viewing Skills and Media Literacy in Children, *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 557(1), 164-179.
- Stasova, L. (2015). Contemporary parents as the first teachers of media literacy: situation of the Czech family. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 174, 2061-2068
- Tercan, İ., Sakarya, S., ve Çoklar, A. N. (2012). Çocukların gözüyle onların internet kullanım profilleri ve ailelerin getirdiği sınırlamalar: Anamur İlçe Örneği. *NWSA: Education Sciences*, 7(1), 305-312.
- Thoman, E. & Jolls, T. (2004). Media literacy-a national priority for a changing American behavioral scientist world. *Center for Media Literacy*, 48-18.
- Tüzel, S. (2012). *İlköğretim ikinci kademe Türkçe derslerinde medya okuryazarlığı eğitimi: Bir eylem araştırması*. Doktora Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Çanakkale.
- Yağbasan, M. ve Kurtbaş, İ. (2008). *Televizyondaki şiddet ve tüketim paradigmalarının çocukluk bağlamında değerlendirilmesine yönelik ampirik bir araştırma*. 5. International Children And Communication Congress (5. Uluslararası Çocuk ve İletişim Kongresi), 20-22 Ekim 2008, İstanbul.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H., (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara: Seçkin yayıncılık.